

El buit progressista davant la crisi

Gairebé ningú discuteix les receptes obertament conservadores que imposa l'eix francoalemany

ANTONIO PAPELL

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 26 de juny del 2010

Quan la crisi econòmica va esclatar descarnadament amb la fallida de Lehman Brothers, el 15 de setembre del 2008, i es va transmetre com una reguera de pólvora pel sistema financer internacional, John Maynard Keynes es va remoure de la seva tomba i totes les economies occidentals, a més de sortir en auxili de les seves institucions bancàries per evitar l'enfonsament del sistema, es van afanyar a aplicar polítiques expansives que atuessin la caiguda de l'activitat i que frenessin la deriva cap a l'abisme.

Aquella commoció i la sobtada interrupció del crèdit van provocar l'esclat de la bombolla immobiliària en diversos països occidentals i, en els casos més dramàtics com l'espanyol, la recessió va provocar una elevació sobtada i brutal de la desocupació. Els estímuls fiscals van permetre en la majoria dels casos contenir relativament l'hemorràgia a mesura que es corria en auxili del sistema financer, però, com és natural, el salvament va provocar quantiosos dèficits que van incrementar el deute dels països. A Espanya, el dèficit públic del 2009 va arribar, com se sap, a l'11,2% del PIB (3,82% el 2008).

Una vegada tocat fons, les economies afectades per la crisi, i també la nostra –que ha sortit de la recessió en el primer trimestre–, han hagut de modular la seva política econòmica per embridar els seus dèficits sense comprometre el creixement. Una tasca gens fàcil perquè l'operació

comporta una evident contradicció: les mesures d'austeritat són incompatibles amb els estímuls fiscals necessaris no solament per relançar l'activitat sinó també, en el nostre cas, per canviar el patró de creixement, impulsant activitats de més valor afegit i emprenent una tenaç conquesta de més productivitat.

Doncs bé: quan tots els països de la UE –llevat de Grècia, molt deteriorada, que va requerir un salvament singular– havien traçat un full de ruta per conduir els seus dèficits públics al 3% el 2013, el directori europeu –de fet, l'últimament mal avingut eix francoalemany, manifestament conservador– ha imposat condicions més rígides i una convergència més urgent. I això ha obligat a fer nous ajustos, i més durs, en tots els països que han començat a erosionar alguns dels flancs més sensibles dels estats del benestar.

Espanya, per la seva banda, s'ha vist forçada a un nou ajust de 15.500 milions perquè el dèficit del 2011 sigui de només el 6% en lloc del 7,5% previst. Per afegiment, Alemanya, amb una economia forta, ha decidit també procedir a un ajust de 80.000 milions en quatre anys que constreñirà la demanda i el creixement alemany i comprometrà l'arrencada d'Europa. I França, reticent en principi, farà el seu propi pla de 45.000 milions per no veure's pertorbada per les restriccions alemanyes.

El pretext argüït per aquest nucli dur conservador que traça les noves regles de la Unió Europea –la governança europea d'última hora– per a aquesta precipitació ha estat abstracte: així ho exigeixen els mercats, que dubten de la solvència dels països que no s'espavilin a restablir els seus equilibris. Uns mercats que han estat els grans causants del

desastre i que, segons sembla, ningú s'atreveix a enbridar, malgrat les proclames.

L'economia marca, en fi, una vegada més la pauta de la política. El silenci socialdemòcrata és gairebé absolut enmig de l'aquellarre ultraliberal. L'única veu potent és nord-americana i pertany al nobel d'Economia Paul Krugman, que, en un memorable article, ha contradit aquest irracional i irraonat pensament únic que ens envaeix. Es refereix als Estats Units però és aplicable també a Europa: «Tant l'economia teòrica com l'experiència ens diuen que reduir dràsticament la despesa quan encara estem patint un atur elevat és molt mala idea: no només agreuja la recessió, sinó que serveix de ben poc per millorar les perspectives pressupostàries, perquè gran part del que el Govern estalvia al reduir la despesa ho perd, ja que la recaptació fiscal disminueix en una economia més feble».

ÉS DRAMÀTIC constatar que, malgrat la claredat i contundència d'aquesta objecció, no s'hagi produït pràcticament cap debat sobre la greu qüestió del ritme de l'ajust, del qual depèn el preu social que s'ha de pagar per ell.

És evident que un retorn més pausat a l'equilibri a Espanya, per exemple, hauria permès no congelar pensions. I res assegura –més aviat al contrari– que la desocupació es mitigarà més ràpidament si ens precipitem a respectar el pacte d'estabilitat.

Es troba a faltar, doncs, a Europa un debat ideològic més intens i documentat que examini si més no críticament des de posicions progressistes els axiomes del conservadorisme econòmic que ens

embarga i que sembla que procedeixi d'una voluntària submissió a les regles de la pura especulació financera. I farà falta un rearmament en valors i principis perquè no decaigui, almenys, l'objectiu de fer que la política serveixi realment per conquistar llibertats i participar en la definició del nostre futur.